

NATIONELLA CENTRET FÖR
UTBILDNINGSAUTVÄRDERING

**Hur är läget med vårt
utbildningssystem?
Resultat från den nationella
utvärderingsverksamheten**

Styrkor och utvecklingsområden i utbildningssystemet enligt Nationella centret för utbildningsutvärdering

Den här broschyren presenterar en del aktuella resultat som kommit fram i utvärderingar som genomförts av Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU).

Genomgripande teman för utvärderingsprojekten under utvärderingsplanperioden 2016–2019 har varit:

- 1** Utbildningssystemets och strukturernas funktionalitet som helhet
- 2** En smidig utbildningsväg och förebyggande av marginalisering
- 3** Kompetens och arbetslivsrelevans i utbildning och examina
- 4** Jämlikhet i utbildningen
- 5** Digitalisering
- 6** Integration av invandrare i utbildningssystemet och studerandegemenskaper.

över 50 utvärderingsprojekt

Utvärderingsplanen för 2016–2019 omfattar över 50 utvärderingsprojekt från småbarnspedagogik till högskoleutbildning.

Utvärderingsprojekten och prioriteringarna i utvärderingen av utbildning för utvärderingsplanperioden 2016–2019 presenteras i infografen på följande uppslag.

Förutseende och verkningsfull utvärdering

Projekt för utvärdering av utbildning 2016–2019

Projektens faser och omfattning

- Kommande
- Pågående
- Avslutat

Strategiska tyngdpunkter

Utbildningssystemets funktionalitet och utveckling, inklusive övergångsskedena

Samhälleligt viktiga och kritiska teman

Utveckling av lärande och kompetens med hjälp av utvärderingar

Stöd för utbildningsanordnarna i kvalitetshandling och stärkning av utvärderingskulturen

Utvärdering av implementeringen av grunderna för småbarnspedagogik

Kvalitetshandlingsstöd för anordnarna av småbarnspedagogik

Utvärdering av implementeringen av grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen och för den grundläggande utbildningen

Utvärdering av verkställandet av lagen om elev- och studerandevård

SMÅBARNSPEDAGOGIK OCH FÖRSKOLEUNDERVISNING

Utvärderingar av läroplaner

Hantering av två- och flerspråkigheten i de svenskspråkiga skolorna

Bedömningen av lärande och kunskaper inom den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen

Arbetsro och trygga lärmiljöer i skolor och läroanstalter

Förfaranden för kvalitetsledning och självvärdering hos anordnare av grundläggande utbildning och gymnasieutbildning

Effekterna av statliga sparåtgärder på de kulturella rättigheterna

Studerandes övergångar och smidiga studievägar

Integrering av invandrare i det finländska utbildningssystemet

GRUNDLÄGGANDE UTBILDNING

YRKESUTBILDNING

GYMNASIEUTBILDNING

Utvärdering av ansökningar om tillstånd för gymnasiers särskilda utbildningsuppgift

YRKESHÖGSKOLOR

UNIVERSITET

Utvärdering av grundutbildningen i medicin

Auditeringar av högskolornas kvalitetssystem

Utvärderingar av utbildningsprogram inom teknik

Utvärderingar av utbildningsområden

Utvärdering av utbildningar som ger behörighet att undervisa i svenska språket

Utvärdering av genomförandet av lärarutbildningens utvecklingsprogram

Invandrare i högre utbildning

FRITT BILDNINGARBETE

Styrkor och utvecklingsområden i vårt utbildningssystem

Fyra centrala teman som kommit fram i utvärderingarna

1 Förtroende

Det finländska systemet för utbildningsutvärdering bygger på förtroende, öppenhet och interaktion.

Den nationella utvärderingsverksamheten har som uppgift att stöda olika aktörer att uppnå de mål som ställts upp för systemet. Utvärderingen av förutsättningarna för jämlikhet och delaktighet i utbildningen är ett centralt område i NCU:s utvärderingsverksamhet.

2 Jämlikhet

Enligt utvärderingsresultaten finns det skillnader i resultaten mellan elever i den grundläggande utbildningen som hänger ihop med utbildningsbakgrunden hos elevernas vårdnadshavare. Också vårdnadshavarnas uppskattning av utbildningen och stöd för utbildningen syns i elevernas resultat. Det förekommer även skillnader mellan könen i lärresultaten, och särskilt pojkarnas kunnande är polariserat.

Utbildningssystemets och anordnarnas stöd för att förverkliga jämlikhet i utbildningen är inte tillräcklig i alla avseenden.

3 Delaktighet och välbefinnande

Den genomsnittliga utbildningsnivån, höga kompetensnivån och stödet för förebyggande av marginalisering i Finland förutsätter

- att utbildningssystemet fungerar som en helhet
- att hela utbildningsvägen och övergångsskedena är strukturellt flexibla
- att man vidtagit lyckade åtgärder för att integrera invandrare
- att elever och studerande får det stöd de behöver.

4 Kompetens som förnyar samhället

Utbildningssystemet har en central uppgift i att producera information och kompetens som förnyar samhället. Utbildningssystemet samarbetar med arbetslivet.

Enligt utvärderingsresultaten har yrkesutbildningsreformen stärkt utbildningens arbetslivsrelevans. Innehållet i utbildningarna svarar allt bättre mot arbetslivets behov.

I och med utvecklingen av kvalitetshanteringen har högskolorna allt bättre förutsättningar till utbildning och forskning med genomslagskraft och till att agera som förnyare i samhället.

Förtroende

Den nationella utvärderingsverksamheten har till uppgift att stöda utbildningssystemet i att uppnå de mål som ställts upp för systemet. Utvärderingen av förutsättningarna för jämlikhet och delaktighet i utbildningen är ett centralt område i NCU:s utvärderingsverksamhet.

Förtroende

Finlands nationella system för utbildningsutvärdering bygger på förtroende, öppenhet och interaktion. Utbildningens kvalitet och genomslagskraft från småbarnspedagogik till högskoleutbildning kan stödas genom övergripande utvärderingar, till exempel utvärderingar av kvalitetssystem. Insatser som görs inom småbarnspedagogiken har långsiktiga och mångfasetterade effekter på elevernas och studerandenas utbildningsvägar. Utvärderingarna erbjuder ett informationsunderlag för en långsiktig och heltäckande granskning av utbildningssystemet.

Sektoröverskridande utvärderingar som förutom utbildningssystemet även omfattar andra områden i samhället är ett viktigt utvecklingsområde för den nationella utvärderingsverksamheten.

Det finländska utbildningssystemet och det nationella utvärderingssystemet bygger på utbildningsanordnarnas och högskolornas ansvar för kvaliteten i och utvecklingen av den egna verksamheten. NCU:s utvärderingsverksamhet följer **principerna för utvecklande utvärdering. De ledande principerna är förtroende, öppenhet och interaktion.** Utvärderingarna genomförs systematiskt, och bygger på en långsiktig vision av utbildningssystemet. Longitudinella utvärderingar erbjuder ett informationsunderlag för långsiktig granskning av utbildningens hållbarhet och genomslagskraft parallellt med förändringar i samhället.

Utvärderingsverksamhetens genomslagskraft förutsätter pålitlighet. För pålitlighetens och förtroendets skull ska utvärderingsverksamheten vara oberoende. **Det behövs även mod att utvärdera och producera träffande, aktuell och förutseende utvärderingsinformation.** För att verksamheten ska ha genomslag krävs samarbete med utvärderings- och forskningsaktörer samt en koppling till nationella och internationella utvärderings- och forskningsresultat.

NCU:s utvärderingar producerar information om hela utbildningssystemet. Utvärderingarna omfattar hela utbildningsvägen från småbarnspedagogiken till doktorsutbildningen och det fria bildningsarbetet. På detta sätt stöder utvärderingsinformationen en genomgripande utveckling av utbildningssystemet. Utbildningens kvalitet och genomslagskraft kan stödjas genom övergripande tematiska utvärderingar från småbarnspedagogik till högskoleutbildning. Ett exempel är utvärderingar av kvalitetssystem. Många aspekter påverkar varandra inom utbildningssystemet, och insatser inom till exempel småbarnspedagogiken kan ha långsiktiga och omfattande konsekvenser. Att utveckla utbildningen i vår tid handlar allt mer om att få olika aktörer att samarbeta när det gäller styrning och beslutsfattande.

En gemensam, sektoröverskridande utvärderingsverksamhet är ett centralt utvecklingsområde i framtiden. Att granska utbildningssystemet parallellt med andra områden i samhället är viktigt till exempel i samband med vårdreformen. Det finns också behov att förnya den utvärdering av basservicen som regionförvaltningsverken hittills gjort. En utvecklande utvärderingsverksamhet kan skapa nya möjligheter. Utvärderingsinformation som förenar olika sektorer kan stöda ett systematiskt tänkande och samarbete mellan olika aktörer. I framtiden är det viktigt att även göra det möjligt för regionförvaltningsverken och NCU att göra gemensamma utvärderingar.

Kvalitetshantering som utgångspunkt för en hållbar utbildning med genomslagskraft

Referensramen för kvalitetshantering av den finländska utbildningen omfattar tre element. De är utbildningsanordnarnas ansvar för utbildningens kvalitet och dess utveckling, utbildningens styrnings- och finansieringssystem samt en oberoende extern utvärdering.

NCU:s utvärderingar visar att högskolor och anordnare av yrkesutbildning har utvecklat sina kvalitetssystem framgångsrikt. Anordnarna av grundläggande utbildning och gymnasieutbildning har fortfarande stora utmaningar ifråga om utvecklingen av kvalitetshantering. En stor del av anordnarna av småbarnspedagogik tänker under de närmaste åren förnya sin praxis för kvalitetshantering och utvärdering.

Nästan alla **högskolor** har ett kvalitetssystem som omfattar alla grundläggande uppgifter, som bevisat stöder utvecklingen av verksamheten och som uppfyller europeiska standarder. Största delen av högskolorna har också en giltig kvalitetsstämpel som beviljats av NCU. Högskolornas kvalitetssystem stöder bättre än tidigare den strategiska ledningen av högskolorna och uppnåendet av strategiska mål. Kvalitetskulturen främjar öppenhet samt personalens, studerandenas och externa intressentgruppernas delaktighet i utvecklingen av verksamheten. Högskolans genomslagskraft i samhället är ett av de områden som granskats i auditeringarna av högskolor. I jämförelse med de övriga områdena som granskats har högskolans genomslagskraft i samhället oftare lyfts fram som ett utvecklingsområde. Detta har speciellt varit fallet i auditeringar som genomförts av internationella auditeringsgrupper. Verksamhetens genomslagskraft i samhället och dess utveckling är ett av fokusområdena i den tredje auditeringsomgången av högskolor som börjar 2018.¹

Även en stor del av anordnarna av yrkesutbildning (70 %) har ett fungerande kvalitetssystem. I kvalitetshantering inom **yrkesutbildningen** förekommer skillnader mellan anordnarna beroende på ägar- och läroanstaltstyp samt på hur länge man aktivt sysslat med kvalitetshantering. De som kommit längst i kvalitetshantering inom yrkesutbildningen är stora, flerbranschordnare som sysslat länge med systematisk kvalitetshantering.²

Centrala styrkor i kvalitetssystemen är bland annat hanteringen av strategiprocessen, utnyttjandet av uppföljningsdata i beslutsprocessen och praxis för nätverkssamarbete och att lära sig av andra. Anordnarna borde bli bättre på att utvärdera verksamheten och utnyttja informationssystem, att harmonisera rutiner i olika verksamhetsenheter och att göra personalen och studerandena delaktiga i kvalitetshantering.² Då antagningen till högskolor på basis av betyg blir vanligare är det viktigt att kunskap och praxis angående bedömningen håller jämn kvalitet. För att studerandeantagningen ska kunna genomföras rättvist och jämlikt är det viktigt att utbildningsanordnarna följer upp och jämför bedömningen såväl internt som mellan olika läroanstalter.

Bland aktörerna inom utbildningssystemet har anordnarna av **grundläggande utbildning och gymnasieutbildning** samt **småbarnspedagogik** mest utmaningar med kvalitetshandlingen. Flera anordnare av grundläggande utbildning och gymnasieutbildning har inte ett fungerande system för självvärdering eller en systematisk utvärderingskultur som en del av sin kvalitetshandling. Således uppfyller inte alla anordnarens utvärderingar de krav och de på förtroende baserade förväntningar, vilka 1998 års lagstiftningsreform kräver. Den nuvarande styrningsmekanismen har alltså inte varit tillräckligt effektiv för att säkerställa en fungerande kvalitetshandling och tillhörande självvärdering samt för att uppmuntra till kontinuerlig förbättring av verksamheten och resultaten.³

Fler än hälften av utbildningsanordnarna befinner sig enligt sin egen uppskattning på en begynnande nivå när det gäller kvalitetshandling. De upplever att det finns mest utrymme för förbättring i förutsättningarna och resurserna för kvalitetshandling och självvärdering samt i utvärderingskompetensen. Bland anordnarna av gymnasieutbildning upplevs ett stödbehov också när det gäller att skapa nätverk, dvs. tillgången till kollegial information och samarbete.³

En stor del av anordnarna av **småbarnspedagogik** tänker under de närmaste åren förnya sin praxis för utvärdering. Enligt NCU:s utredning finns det för närvarande ett brokigt spektrum av självvärderingsmetoder och oklarhet när det gäller utvärderingsbegrepp. Anordnarna har oftast valt etablerade och lättanvändbara sätt att utvärdera verksamheten. Enhetliga utvärderingsmodeller i samarbete med den grundläggande utbildningen används sällan. För närvarande består den systematiskt insamlade informationen främst av kvantitativa och lättjämförbara uppgifter, t.ex. om antalet barn eller vuxna på daghemmen. Däremot har anordnarna av småbarnspedagogik endast i liten omfattning utvärderat interaktion samt den allmänna atmosfären och effekterna vad gäller småbarnspedagogiken.⁴

Jämlikhet

Utbildningssystemets och anordnarnas stöd för att förverkliga jämlikhet i utbildningen är inte tillräcklig i alla avseenden.

Jämlikhet

Enligt utvärderingsresultaten finns det ett samband mellan skillnader i elevernas resultat i den grundläggande utbildningen och utbildningsbakgrunden hos elevernas föräldrar, deras uppskattning av och stöd för utbildning. Kopplingen mellan elevens bakgrund och resultaten har stärkts under 2010-talet.

Det förekommer även skillnader mellan könen i lärresultaten, och särskilt pojkars kunskande polariseras. För att främja jämlikheten utmanas utbildningsanordnarna att utveckla ändamålsenligare stödstrukturer för eleverna och lärandet. När lärandet blir mer mångformigt och differentieras krävs en allt bredare och flexibel kompetens hos lärare på alla utbildningsstadier.

Skillnader i utbildningsbakgrunden hos elevernas föräldrar, deras uppskattning av utbildning och det stöd de ger eleverna syns som skillnader i elevernas kunnande. Dessa faktorer skapar skillnader som kan mätas i år till exempel när det gäller elevernas matematikkunskaper. Bakgrundsfaktorerna har också konstaterats ha ett samband med kunskaperna i modersmål och litteratur i den grundläggande utbildningen⁵.

Utvärderingarna lyfter även fram skillnader i kunnandet **mellan könen**. Resultaten av en syntesanalys av lärresultat inom yrkesutbildningen visar att de kompetenser som examina producerar varierar mellan kvinnor och män till kvinnornas fördel⁶.

Det finns ingen betydande skillnad i matematikkunskaperna mellan flickor och pojkar i slutskedet av den grundläggande utbildningen, men i pojkars matematikkunskaper kan man observera polarisering, dvs. en fördelning av resultaten i ytterligheterna. Pojkar får både höga och låga poängantal oftare än flickor. Det är intressant att pojkarnas uppfattning om sina matematikkunskaper enligt utvärderingarna är signifikant bättre än flickornas uppfattning om sina kunskaper såväl i slutet av den grundläggande utbildningen som i slutet av gymnasieutbildningen. Liknande resultat har observerats i utvärderingen av lärresultat i modersmål och litteratur. Flickors kunnande har konstaterats vara starkare än pojkars i slutet av den grundläggande utbildningen, men pojkar med sämre framgång tror ändå mer på sitt eget kunnande.⁷

På finska och svenska finns en möjlighet att uppnå samma kunnandenivå i slutet av den grundläggande utbildningen. Skillnaderna mellan språkgrupperna ökar dock avsevärt, om hemspråket är något annat än finska eller svenska. Även **regional jämlikhet** förefaller förverkligas, även om det finns en viss, svårförklarad variation mellan landskapen. Inom den grundläggande utbildningen har skillnaderna i lärresultat mellan skolor i Finland länge varit bland de lägsta av OECD-länderna. NCU:s utvärderingsresultat ligger i linje med dessa resultat⁸.

Brister i lärarnas utbildningsbakgrund, antalet undervisningstimmar och läromedel gör det svårare att uppnå goda lärresultat i minoritetsspråken som samiska, romska och teckenspråk. Det finns en stor variation i kunnandenivån bland dem som studerar samiska som modersmål. Endast strax över hälften av de lärare som undervisar i samiska som modersmål har behörighet att undervisa samiska. Bevarandet av samiska har stötts sedan början av 1990-talet med hjälp av bland annat skolundervisning och språkboverksamhet. Det krävs emellertid ytterligare åtgärder för att stimulera språken. Utbildningen för lärare i romska språket varierar från grundskola till högskoleexamen och närmare 90 procent av lärarna upplever att de behöver mer utbildning. Antalet undervisningstimmar i romska språket varierar mycket och det finns stora skillnader i elevernas kunnandenivå. Av dem som studerar teckenspråk som modersmål uppnår cirka en fjärdedel av studerandena kunskaper på minst god nivå. Endast få teckenspråkslärare har ämneslärarbehörighet i teckenspråk. Det finns inte tillgång till fortbildning eller kompletterande utbildning om till exempel teckenspråkets strukturer, innehåll eller om hur döva anammar kunskaper. Pojkarnas resultat är bättre än flickornas. Utvärderingar av de tre minoritetsspråken genomfördes första gången år 2015.⁹

Variationer i bedömningspraxis är ett oroväckande fenomen som påverkar förverkligandet av jämlikheten i slutskedet av den grundläggande utbildningen och i övergången till fortsatta studier. I utvärderingen av matematiskt kunnande har det konstaterats att bedömningen inom skolorna verkar vara rättvis, men att detta inte nödvändigtvis är fallet skolor emellan. Med tanke på antagningen till fortsatta studier är det oroväckande att skolornas bedömningspraxis inte är enhetlig. För samma avgångsbetyg krävs betydligt bättre kunskaper i de läroanstalter som nått de bästa lärresultaten än i läroanstalter som fått de svagaste resultaten. Fenomenet är vanligt särskilt i gymnasier, men det går även tydligt att observera inom yrkesutbildningen.¹⁰

I en utvärdering som fokuserade på **konsekvenserna av sparåtgärder i utbildningen** utvärderades tillgodoseendet av de kulturella rättigheterna och ungdomarnas faktiska och lika möjligheter att få utbildning. Enligt utvärderingen har den finansiering och de resurser som kommuner och andra anordnare riktar till småbarnspedagogik och allmänbildande utbildning på det hela taget inte minskat tillnärmelsevis lika mycket som de statliga besparingsbesluten. I förhållande till de faktiska kostnaderna har de kalkylmässiga kostnaderna som använts som grund för statsandelarna minskat kontinuerligt. Inom småbarnspedagogiken har anordnarna exempelvis sparat i personalkostnaderna genom att omstrukturera arbetstider och semestrar. En del av anordnarna av grundläggande utbildning, grundläggande konstundervisning och fritt bildningsarbete har skurit ner på mängden undervisning. Å andra sidan har vikarierutiner inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen hos största delen av anordnarna inte förändrats. Enligt den aktuella utvärderingen har det blivit något vanligare att lärare deltar i fortbildning.¹¹

Samtidigt som staten har genomfört sparbeslut, har kostnaderna per elev inom förskoleundervisning, grundläggande utbildning och gymnasieutbildning i genomsnitt förblivit oförändrade eller ökat under åren 2006–2015. Det finns emellertid skillnader i utvecklingen av kostnaderna per elev mellan anordnare av olika storlekar: hos de största anordnarna har kostnaderna minskat, hos små har kostnaderna ökat. Skillnaderna i resurser återspeglas också på hur verksamheten ordnas. Till exempel är den genomsnittliga gruppstorleken i de lägsta årskurserna inom grundläggande utbildning två elever mindre i landsbygdskommuner än i urbana kommuner.¹²

Delaktighet och välbefinnande

Delaktighet och välbefinnande

En hög finländsk utbildnings- och kompetensnivå och ett ändamålsenligt stöd för förebyggande av marginalisering förutsätter att utbildningssystemet fungerar som en helhet. Enskilda förutsättningar är att hela utbildningsvägen är flexibel, att åtgärder vidtagits för att integrera invandrare, att elevhälsan fungerar och att stödet för elever och studerande är ändamålsenligt.

Tillgången till elevhälsotjänster varierar inom alla utbildningsstadier, och eleverna och studerandena är inte alltid i en jämlik ställning. Utvecklingsområden som lyfts fram är den kollektiva elevhälsan, säkerställandet av tillgången till elevhälsotjänster, tillräcklig personal, effektiveringen av det tväradministrativa samarbetet och behovet av tidigt ingripande och förebyggande arbete. Det finns också ett behov att skapa en bättre kollektiv och omtänksam atmosfär i många skolor och läroanstalter.

Inom utbildningar för invandrare och integrationsfrämjande verksamheter är det viktigt att det finns en stark vision om att alla elever och studerande är delaktiga i en viss lärmiljö. Tjänster och utbildningsformer som är riktade till invandrare ska inte fungera som separata öar för lärande och stöd, utan integreras i större helheter. En lyckad integrering i utbildningen förutsätter delaktighet.

Invandrarna bildar en heterogen grupp där individens kulturella och språkliga bakgrund varierar mycket. Individuella stödlösningar, kännedom om den kulturella bakgrunden och samarbete med hemmen är viktiga element i en fungerande helhet.

Enligt utvärderingar som gjorts förutsätter en smidig utbildningsväg bl.a. att handledningsprocesserna är välplanerade och utförs vid rätta tidpunkter, att handledningen som erbjuds studerande i olika utbildningsformer är jämlik och håller god kvalitet och att samarbetet mellan utbildningsanordnarna fungerar. Utvärderingarna visar att handledningsprocesserna inte är tillräckligt välplanerade och att handledning till fortsatta studier inte erbjuds i ett tillräckligt tidigt skede.¹³

För att utveckla studerandenas övergångar och en smidig studieväg genomför NCU under åren 2018–2021 en utvärdering av studerandeströmmarna och utbildningssystemets förmåga att stöda studerandenas livshantering och val. Hur väl fungerar systemet? Utvärderingen söker svar genom att samla in information ur flera perspektiv: utbildningsväsendet, arbets- och näringsförvaltningen och ungdomssektorn.

Lagen om elev- och studerandevård har i många avseenden effektiviserat elevhälsan. Den har förbättrats både som helhet och inom förskoleundervisning, grundläggande utbildning, gymnasieutbildning och yrkesutbildning. Elevhälsan har blivit en mer systematisk och sektoröverskridande helhet där de olika aktörernas ansvarsområden har blivit tydligare. Lagen om elev- och studerandevård införde tydliga strukturer och principer för elevhälsan, vilket har underlättat harmoniseringen av elevhälsoverksamheten.¹⁴

Tillgången till elevhälsotjänster fungerar inte optimalt. Det förekommer variation i tillgången på tjänster. Tillgången till läkar- och psykologtjänster är svagast. Tillgången till kurators- och psykologtjänster har förbättrats mest inom yrkesutbildningen och förskoleundervisningen. Utvärderingsresultaten berättar att generellt inriktad elevhälsa upplevdes som viktig och lagen ansågs ha ökat dess vikt. Den generellt inriktade elevhälsans funktion och praxis söker fortfarande sin form. I vissa skolor genomförs generellt inriktad elevhälsa väl, medan andra skolor först håller på att öva grunderna. I en del skolor och läroanstalter försämrades tillgången till tjänsterna i och med lagen. Möjligheterna att påverka och delaktigheten hade ökat. Det finns dock fortfarande mycket utrymme för förbättring i dem.¹⁴

NCU har utvärderat möjligheterna hos utbildningsanordnarna att erbjuda studerande med invandrabakgrund möjligheter att delta i gemensam utbildning. Dessutom har NCU utvärderat utbildning som förbereder invandrare för högskolestudier som ordnas av yrkeshögskolor. År 2018 startar ett utvärderingsprojekt om invandrare i högskoleutbildning. Samtidigt har man inom de utvärderingar som gjorts också sökt nationell och internationell god praxis för integrering av unga invandrare i utbildningen.¹⁵

Med tanke på integrationen har man observerat att tydliga utmaningar är övergångsskedet mellan den grundläggande utbildningen och andra stadiet, utbildningsvägen för invandrare som kommit sent till landet och som passerat läropliktsåldern, integrationsutbildningen och ledarskapspraxisen i skolan/läroanstalten. Endast få goda modeller som berör övergångsskedena och ledarskapet hittades nationellt i motsats till de andra ovan nämnda utmaningarna. Internationell god praxis visar att utbildning för invandrare och verksamheter som siktar mot integration ska ha en stark vision om alla elevers/ studerandes delaktighet i en viss lärmiljö. Tjänster och utbildningsformer riktade till invandrare ska inte fungera som separata öar för lärande och stöd, utan integreras ändamålsenligt i den studerandes utbildningsväg. En princip som betonar inklusion och aktörernas delaktighet kan ses som en gemensam nämnare för en lyckad integrering i utbildningen.¹⁶

Övergångsskedet efter den grundläggande utbildningen är utmanande för ungdomar med invandrabakgrund eftersom alla inte har tillräckliga kunskaper i finska/svenska för vidare studier. Lärarna anser att man endast på ett nöjaktigt sätt kunnat svara mot de individuella stödbehoven hos elever/ studerande med invandrabakgrund. Ett tillräckligt stöd i vardagen förutsätter att enskilda lärare är aktiva, motiverade och orkar ge det stöd som behövs. Enligt en utvärdering ansåg lärarna och rektorerna att de viktigaste utvecklingsområdena var personalens kompetens och attityder. Närmare 80 procent av anordnarna uppgav att de erbjuder fortbildning gällande språklig medvetenhet och kulturell mångfald, men bara cirka hälften av lärarna uppgav att de har möjlighet att delta i sådan utbildning. Behovet av fortbildning har ökat i takt med att elever och studerande med invandrabakgrund har ökat.¹⁷

För att lyckas kräver utbildning som förbereder invandrare för högskolestudier enhetliga riktlinjer, innehållsrekommendationer och samarbete mellan högskolorna. Möjligheten till individuella studievägar och en stark studiehandledning är centrala för en framgångsrik utbildning.¹⁸

Förberedande utbildning har under 2010–2017 anordnats av 13 yrkeshögskolor (av 23). Cirka 700 invandrare har deltagit i förberedande utbildning. En tredjedel av dessa har efter utbildningen fått examensrätt till högskolan. Merparten av examensrätterna (90 %) beviljades i yrkeshögskolor, oftast inom områden social- och hälsovård samt teknik. Det största hindret för avancemang till högskolestudier är bristfälliga språkfärdigheter: de sökande som har sämre kunskaper i finska faller bort i inträdesproven. En del av studerandena använder studierna som en språkkurs och siktar inte mot högskolestudier.¹⁸

Kompetens som förnyar samhället

Utbildningssystemet har en central uppgift i att producera information och kompetens som förnyar samhället och att agera som arbetslivets samarbetspartner.

Kompetens som förnyar samhället

Enligt utvärderingsresultaten har yrkesutbildningsreformen stärkt utbildningens arbetslivsrelevans och innehållen i utbildningen svarar allt bättre mot arbetslivets behov. Utöver arbetslivsorienteringen har studierna blivit mer studerandeariktade. Principen om flexibla och individuella studier har stärkts i utbildningen.

För högskolornas del kan det konstateras att en välutvecklad samverkan med samhället kännetecknas av tydliga mål som högskolan ställt upp för sin verksamhet och att målen är kopplade till samhället, forskningen och den egna utbildningsuppgiften. Ett fungerande system bygger på samarbete och en nätverksbaserad verksamhet samt förtroende och dialog. Delaktighet och förändringar i verksamhetskulturen hjälper organisationen att uppnå målen.

Enligt utvärderingen Kompetensbaserad, kundorienterad och effektiv **yrkesutbildning** stärker kompetensbaseringen yrkesutbildningens arbetslivsrelevans. Samarbetet mellan utbildningsanordnare och arbetsliv har intensifierats. Inom pedagogiken har arbetslivsinriktningen stärkts genom att utnyttja arbetsplatser som lärmiljöer oftare än tidigare, genom att planera examensdelar så att de är mer arbetslivsinriktade, genom att öka eller utvidga utbildningen som sker på arbetsplatser och genom att i undervisningen övergå allt mer till team-, fenomenbaserat och projektlärande samt större kompetenshelheter. Enligt arbetslivet svarar utbildningsinnehållen allt bättre mot arbetslivets och företagets behov. Arbetslivsinriktningen har även ökat vid bedömningen av studerandenas kompetens. Utöver arbetslivsinriktningen har studierna blivit mer studerandeinriktade genom flexibla och individuella studier. Principen om kompetensbaserad har haft en positiv inverkan på genomförda examensdelar utan närundervisning och ökat antalet avlagda examensdelar. Den har även förbättrat studerandenas upplevelser av studierna, genomströmning och sysselsättning. Utvärderingen lyfte också fram flera utmaningar och utvecklingsområden. En central utmaning i tillämpningen av det arbetslivsinriktade perspektivet är att säkerställa tillgången till arbetsplatser och arbetsplatshandledare samt att tillhandahålla det stöd som handledarna behöver.¹⁹

En rad utvärderingar av lärresultat baserade på yrkesprov (från och med år 2007) har gett information om den yrkeskompetens som yrkesutbildningen producerar. En metautvärdering har genomförts för att utveckla utvärderingssystemet och för att utreda systemets effektivitet och nytta. Enligt metautvärderingen ska utvecklingsarbetet för kompetensbedömning inledas genom att analysera förändringar i yrkesutbildningens verksamhetsmiljö, särskilt effekterna av yrkesutbildningsreformen och övergången till kompetensbaserad bedömning och dess kvalitetssäkring.²⁰

Faktorer som inom **högskoleutbildning** och forsknings- och innovationsverksamhet bidrar till verksamhetens genomslagskraft är en högkvalitativ verksamhet och resultat samt samverkan och samarbete. För att utveckla högskolornas utbildningsutbud, utbildningens kompetensinriktning och arbetslivsrelevans samt för att stöda samarbetet mellan högskolor genomför NCU en utvärdering av fyra utbildningsområden på universitet och yrkeshögskolor (2018–2019).

Högskolorna har i över 15 år utfört ett systematiskt utvecklingsarbete av kvalitetssystem för alla grundläggande uppgifter. Därmed kan man uppskatta att högskolorna i och med utvecklingen av kvalitetshanteringen har allt bättre förutsättningar till utbildning och forskning med genomslagskraft och att agera som förnyare i samhället. En välutvecklad samverkan med samhället kännetecknas av tydliga mål som högskolan ställt upp för sin samhällliga verksamhet och att målen är kopplade till forskningen och den egna utbildningsuppgiften. Ett fungerande system bygger på samarbete, en nätverksbaserad verksamhet samt förtroende och dialog. Delaktighet och förändringar i verksamhetskulturen hjälper organisationen att uppnå målen för verksamhetens genomslagskraft.

Källor

¹ Auditeringshandbok för högskolorna 2018–2024. Publikationer från Nationella centret för utbildningsutvärdering 20:2017.

² Räisänen, A., Frisk, T., Hietala, R., Huttunen, M., Korpi, A. & Koski, L. 2016. Läget i fråga om yrkesutbildningsanordnarnas kvalitetsledningssystem. Publikationer från Nationella centret för utbildningsutvärdering 6:2016.

³ Harjunen, E., Hietala, R., Lepola, L., Räisänen, A. & Korpi, A. 2017. Förtroende genom utvärdering. Anordnarnas förfaranden för kvalitetsledning och självvärdering inom grundläggande utbildning och gymnasieutbildning. Publikationer från Nationella centret för utbildningsutvärdering 11:2017.

⁴ Mikkola, A., Repo, L., Vlasov, J., Paananen, M. & Mattila, V. 2017. Varhaiskasvatuksen arvioinnin nykytila. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 22:2017.

⁵ Metsämuuronen, J. 2015. Oppia ikä kaikki – Matemaattinen osaaminen toisen asteen koulutuksen lopussa 2015. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 1:2017.

Harjunen, E. & Rautopuro, J. 2015. Kielenkäytön ajattelua ja ajattelun kielentämistä. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimistulokset perusopetuksen päättövaiheessa 2014: keskiössä kielentuntemus ja kirjoittaminen Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 8:2015.

⁶ Kilpeläinen, P., Jalolahti, J. & Rökköläinen, M. 2018. Ammatillisen koulutuksen oppimistulosten arviointijärjestelmän arviointi – synteesi ammatillisen koulutuksen oppimistulosarviointien keskeisistä tuloksista 2007–2016. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 7:2018.

⁷ Metsämuuronen, J. 2015. Oppia ikä kaikki – Matemaattinen osaaminen toisen asteen koulutuksen lopussa 2015. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 1:2017.

Harjunen, E. & Rautopuro, J. 2015. Kielenkäytön ajattelua ja ajattelun kielentämistä. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimistulokset perusopetuksen päättövaiheessa 2014: keskiössä kielentuntemus ja kirjoittaminen Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 8:2015.

⁸ se fotnot 7

⁹ Huhtanen, M. & Puukko, M. (toim.). 2016. Saamen kielen opetus ja osaaminen. Saamen kielten oppimistulokset perusopetuksen 7.–9. vuosiluokilla 2015. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 21:2016.

Huhtanen, M. & Puukko, M. 2016. Romanikielen asema, opetus ja osaaminen. Romanikielen oppimistulokset perusopetuksen 7.–9. vuosiluokilla 2015. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 4:2016.

Huhtanen, M., Puukko, M., Rainö, P., Sivunen, N. & Vivolin-Karén, R. 2016. Viittomakielen oppimistulokset perusopetuksen 7.–9. vuosiluokilla 2015. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 3:2016.

¹⁰ Metsämuuronen, J. 2015. Oppia ikä kaikki – Matemaattinen osaaminen toisen asteen koulutuksen lopussa 2015. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 1:2017.

¹¹ Pitkänen, K., Hievanen, R., Kirjavainen, T., Suortamo, M. & Lepola, L. 2017. Valtiontalouden säästöjen vaikutukset sivistyksellisiin oikeuksiin. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 27:2017.

¹² se fotnot 11.

¹³ Hintsanen, V., Juntunen, K., Kukkonen, A., Lamppu, V-M., Lempinen, P., Niinistö-Sivuranta, S., Nordlund-Spiby, R., Paloniemi, J., Rode, J-P., Goman, J., Hietala, R., Pirinen, T. & Seppälä, H. 2016. Liikettä niveliin – Ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun johtavien opintopolkujen ja koulutusasteiden yhteistyön toimivuus. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 2:2016.

¹⁴ Summanen, A-M., Rumpu, N. & Huhtanen, M. 2018. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanon arviointi esi- ja perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 4:2018.

Frisk, T., Hietala, R. & Kiesi, J. 2018. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1287/2013 toimeenpanon arviointi ammatillisessa koulutuksessa. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 5:2018.

¹⁵ Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen koulutusjärjestelmään. Webblats för god praxis: <https://hyvatkaytannot.opi.fi/karvi>

Internationellt jämförande projekt gällande integration av invandrare i utbildningssystemet. Utvärderingsrapporten färdigställs under 2019.

¹⁶ se fotnot 15.

¹⁷ se fotnot 15.

¹⁸ Lepola, L. 2017. Ammattikorkeakoulujen maahanmuuttajille järjestämä korkeakouluopintoihin valmentava koulutus vuosina 2010–2017. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 15:2017.

¹⁹ Korpi, A., Hietala, R., Kiesi, J. & Rökköläinen, M. 2018. Kompetensbaserad, kundorienterad och effektiv yrkesutbildning – Läget i fråga om den kompetensbaserade utbildningen. Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 85/2017.

²⁰ Hietanummi, J., Kotimäki, E., Mäntykangas, U., Pöllänen, S., Rökköläinen, M. & Stylman, V. 2018. Ammatillisen koulutuksen oppimistulosten arviointijärjestelmän arviointi – ulkoisen arvioinnin tulokset ja johtopäätökset. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 9:2018.

Nationella centret för
utbildningsutvärdering
PB 28 (Mannerheimplatsen 1 A)
00101 HELSINGFORS

E-post: kirjaamo@karvi.fi
Växel 029 533 5500

karvi.fi